

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

จากการเก็บรวบรวม ประมวล และวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัยเรื่องชีวิต และการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชนเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 สามารถสรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ ดังต่อไปนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่องชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชนเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. ศึกษาชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชนเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 บนรากฐานพระคริสตธรรมคัมภีร์และคริสต์ศาสนศาสตร์เรื่องชีวิตและการทำพันธกิจคริสตจักร

2. ศึกษาชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชนเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 ตามวัฒนธรรม และสภาพที่เป็นจริงที่ได้รับผลกระทบจากกระแสสังคมด้านต่าง ๆ ในปัจจุบัน

3. ศึกษาผลที่เกิดขึ้นจากชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชนเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1

4. ศึกษาแนวทางปรับปรุงประสิทธิภาพของชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชนเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 บนรากฐานพระคริสตธรรมพระคัมภีร์และคริสต์ศาสนศาสตร์ ซึ่งจะเป็แนวทางสำหรับคริสตจักรอื่น ๆ ในประเทศไทยที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน

จากการศึกษาวิจัยพบว่า คริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชนเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 เป็นชุมชนของผู้ที่เชื่อวางใจในพระเยซูคริสต์คริสต์ ซึ่งมีคุณลักษณะชีวิตที่สอดคล้องกับคุณลักษณะ 4 ประการของคริสตจักร คือ การเป็นประชากรของพระเจ้า พระกายของพระคริสต์ พระวิหารของพระวิญญาณบริสุทธิ์ และครอบครัวของพระเจ้า กล่าวคือ สมาชิกคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชนเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 ให้พระเยซูคริสต์เป็นสรณะในชีวิต และดำเนินชีวิตโดยพึ่งพาในพระองค์ มีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับพระเจ้า ผ่าน

การนมัสการ การอธิษฐาน และการอ่านพระคัมภีร์ ในเวลาเดียวกันสมาชิกคริสตจักรมีความสนิทสนมกันพอสมควร มีการดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันและกันในการดำเนินชีวิต และการทำพันธกิจในคริสตจักรและสังคม

สำหรับการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชานเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า คริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชานเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 เป็นชุมชนของผู้ที่เชื่อวางใจในพระเยซูคริสต์ ซึ่งมีคุณลักษณะชีวิตที่สอดคล้องกับคุณลักษณะชีวิตคริสตจักรตามหลักคำสอนของพระคริสตธรรมคัมภีร์และหลักคริสต์ศาสนศาสตร์ คือ เป็นประชากรของพระเจ้า เป็นพระกายของพระคริสต์ เป็นพระวิหารของพระเจ้าและเป็นครอบครัวของพระเจ้า นอกจากนี้คริสตจักรเหล่านี้ยังได้ดำเนินพันธกิจหลักของคริสตจักรครบถ้วนทั้ง 5 พันธกิจ คือ 1. พันธกิจการตั้งสอนนมัสการ สร้างและพัฒนาคุณลักษณะชีวิตคริสเตียนให้เป็นสาวกแท้ของพระเยซูคริสต์ พันธกิจการนมัสการ 2. พันธกิจการสามัคคีธรรม 3. พันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม และ 4. พันธกิจการประกาศพระกิตติคุณ

จากการตอบแบบสอบถามและการสนทนากลุ่มของประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งให้เห็นภาพรวมของ คริสตจักรทั้งสามแห่ง ต่างก็เห็นพ้องร่วมกันว่าพันธกิจที่คริสตจักรของตนเองทำได้ดีที่สุดเป็น คือ 1) พันธกิจการสามัคคีธรรม 2) พันธกิจการนมัสการยกย่องถวายเกียรติแด่พระเจ้า และ 3) พันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม ปัจจัยที่เกื้อหนุนให้คริสตจักร ทั้งสามทำพันธกิจเหล่านี้สำเร็จ มีดังนี้

1) พันธกิจการสามัคคีธรรม

พันธกิจนี้ทำได้ดีเพราะสมาชิกในคริสตจักรมีสายสัมพันธ์ ความเป็นญาติพี่น้อง หรือเป็นเครือญาติกัน จึงทำให้สมาชิกในคริสตจักรมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และสนิทสนม ประกอบกับสมาชิกส่วนมากยังอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน เมื่อมีเหตุการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับสมาชิกในคริสตจักรไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ดี หรือร้าย พี่น้องในครอบครัวคริสตจักรเหล่านี้จะไปมาหาสู่กันทันที ถ้าเป็นเหตุการณ์ที่มีความชื่นชมยินดีก็จะไปนมัสการขอบพระคุณพระเจ้าร่วมกัน และถ้าเป็นเหตุการณ์วิบัติแห่งชีวิตที่มีความทุกข์ การเจ็บไข้ได้ป่วย หรือการสูญเสียเกิดขึ้น พี่น้องในคริสตจักรเหล่านี้ก็จะไปเยี่ยมเยียนหนุนใจด้วยการนมัสการ การอธิษฐาน พร้อมทั้งหยิบยื่นความช่วยเหลือให้การทำพันธกิจการสามัคคีธรรมที่ดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกันในครอบครัวคริสตจักรเหล่านี้เป็นเครื่องยืนยันถึงคุณลักษณะของการเป็นพระกายของพระคริสต์และการครอบครัวของพระเจ้าที่ชัดเจน

2) พันธกิจการนมัสการ

อาจจะพูดได้ว่าคริสตจักรเหล่านี้ขับเคลื่อนชีวิตคริสตจักรด้วยพันธกิจการนมัสการ กล่าวคือ พันธกิจนี้เป็นเหมือนหัวใจหรือจุดเชื่อมต่อของพันธกิจต่าง ๆ ในคริสตจักรไม่ว่าจะเป็นพันธกิจการสามัคคีธรรม กลุ่มอธิษฐานหรือกลุ่มเขล กลุ่มเยี่ยมเยียน หรือแม้กระทั่งการศึกษาพระวจนะซึ่งช่วยบ่มเพาะชีวิตสมาชิกให้ติดสนิทกับพระเจ้า เรียนรู้และเข้าใจในพระประสงค์ รวมทั้งเป็นการสร้างชีวิตให้เป็นสาวกแท้ของพระองค์ในคริสตจักรเหล่านี้ส่วนใหญ่ก็ทำผ่านทาง การเทศนาในพันธกิจการนมัสการแทบทั้งสิ้น พันธกิจนี้ยังเป็นพันธกิจที่รวมสมาชิกได้ดีที่สุดและเป็นพันธกิจที่คริสตจักรเหล่านี้มีความถี่ในการจัดบ่อยที่สุดในรอบสัปดาห์ กล่าวคือจัดขึ้นทั้งในวันอาทิตย์ทุกคริสตจักร ไม่ต่ำกว่า 2 รอบ นอกจากนั้นก็มีการจัดในระหว่างสัปดาห์อีก 2-3 ครั้ง แล้วแต่ การกำหนดของแต่ละคริสตจักร รวมทั้งมีจัดการนมัสการเนื่องในโอกาสพิเศษอื่น ๆ ที่ครอบคลุม สมาชิกคริสตจักรร้องขอด้วย การนมัสการในแต่ละช่วงมีระยะเวลาที่เหมาะสม มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย แต่ก็แฝงไปด้วยความมีชีวิตชีวา เพราะมีการนำเครื่องดนตรีร่วมสมัยมาใช้ รูปแบบการจัดและการเทศนาส่วนมากจะสอดคล้องกับเทศกาลในปฏิทินของสภาคริสตจักรในประเทศไทย เนื้อหาคำเทศนามีสาระดี เป็นสิ่งที่สร้างความหวังและกำลังใจแก่สมาชิก นอกจากนี้ คริสตจักรยังเปิด โอกาสให้สมาชิกได้ใช้และพัฒนาความสามารถในการรับใช้พระเจ้าใน พันธกิจการนมัสการ ทำให้สมาชิกมีความภาคภูมิใจและรู้สึกว่าคุณค่า

การทำพันธกิจการนมัสการของคริสตจักรเหล่านี้ ได้สำแดงความเป็นวิหารของ พระเจ้าที่ชุมชนประจักษ์ได้อย่างแท้จริง คือมีทั้งวิหารที่เป็นบุคคลที่มาบวชอยู่ สรรเสริญ ถวาย เกียรติแด่พระเจ้า และมีวิหารที่เป็นสถานที่ที่ทุกคนมานมัสการพระเจ้าร่วมกัน นอกจากนี้พันธ กิจการนมัสการยังชี้ถึงการเป็นพระกายและครอบครัวของพระคริสต์ที่มีการรับใช้พันธกิจของ พระเจ้าร่วมกัน

3) พันธกิจการรับใช้ผู้คนในสังคม

เป็นอีกพันธกิจหนึ่งที่คริสตจักรทำได้ดีทั้งในครอบครัวคริสตจักรและในชุมชน สังคมที่คริสตจักรตั้งอยู่ ในครอบครัวคริสตจักรนั้นหลายคนได้นำศักยภาพ ความรู้ ความสามารถ ทักษะวิชาชีพและของประทานที่ได้รับจากพระเจ้ามารับใช้พระองค์ท่ามกลางกันและกัน มีการ เล่นดนตรีในการนมัสการ นำเพลงและน่านมัสการ เป็นครูสอนรวีวารศึกษาเด็กและผู้ใหญ่ เป็น ผู้ดูแลบำรุง รักษาอุปกรณ์และอาคารสถานที่ในบริเวณโบสถ์ การทำพันธกิจรับใช้ในครอบครัว คริสตจักรทำให้แต่ละคนได้ใช้และพัฒนาของประทานที่ตนมีอยู่มากขึ้น ทำให้เกิดความรู้สึก ภาคภูมิใจ มีคุณค่า มีตัวตนในคริสตจักร

ส่วนการทำพันธกิจการรับใช้ท่ามกลางชุมชนที่คริสตจักรตั้งอยู่นั้น เป็นการสำแดงคุณลักษณะชีวิตของการศาสนิกชนแท้ของพระเยซูคริสต์ในการรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง เป็นการสำแดงถึงคุณภาพชีวิตคริสเตียนที่ทุ่มเท เสียสละ สัตย์ซื่อ โปร่งใสและไว้วางใจได้ในงานบริการรับใช้ที่ตนเองได้กระทำพันธกิจการบริการรับใช้สังคมนี้ นอกจากจะสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดสนิทสนมท่ามกลางผู้ที่ทำพันธกิจรับใช้ร่วมกันแล้ว ก็ยังทำให้ผู้รับบริการมีความหวัง กำลังใจและเห็นถึงความรัก การเอาใจใส่ พร้อมทั้งการช่วยเหลือของพระเจ้าผ่านทางผู้ทำพันธกิจด้วย

จากการตอบแบบสอบถามและการสนทนากลุ่มของประชากรกลุ่มตัวอย่างชี้ให้เห็นว่าพันธกิจที่คริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชานเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 ทั้งสามแห่งต้องการพัฒนาปรับปรุงมากที่สุด ได้แก่ 1) พันธกิจการสั่งสอนบ่มเพาะสร้างและพัฒนาคุณลักษณะชีวิตคริสเตียนให้เป็นสาวกแท้ของพระเยซูคริสต์ 2) พันธกิจการประกาศพระกิตติคุณ และ 3) พันธกิจการนมัสการพระเจ้า ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคที่ทำให้คริสตจักรทั้งสามทำพันธกิจเหล่านี้ไม่สำเร็จ มีดังนี้

1) พันธกิจการสั่งสอนบ่มเพาะ สร้างและพัฒนาคุณลักษณะชีวิตคริสเตียนให้เป็นสาวกแท้ของพระเยซูคริสต์

คริสตจักรท้องถิ่นทั้งสามแห่ง มีรูปแบบการทำพันธกิจนี้คล้ายคลึงกัน คือ ในเช้าวันอาทิตย์ของแต่ละคริสตจักรจะมีการศึกษาพระคัมภีร์อยู่ 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

1.1) กลุ่มคริสเตียนศึกษาคัมภีร์ระดับผู้ใหญ่ ทั้งสามคริสตจักรมีผู้เข้าร่วมไม่เกิน 15 % ของสมาชิกสมบูรณ์ทั้งหมดและไม่เกิน 25% ของผู้ที่มานมัสการเฉลี่ยต่อสัปดาห์ (คริสตจักรสืบพระพรมีผู้เข้าร่วมเฉลี่ยสัปดาห์ละ 10 คน คิดเป็น 11.36% ของสมาชิกสมบูรณ์ทั้งหมด 88 คนและคิดเป็น 25% ของผู้ที่มานมัสการเฉลี่ยสัปดาห์ละ 40 คน คริสตจักรพระพรชัยมีผู้เข้าร่วมเฉลี่ยสัปดาห์ละ 20 คน คิดเป็น 6.67% ของสมาชิกสมบูรณ์ทั้งหมด 260 คนและคิดเป็น 16.67 % ของผู้ที่มานมัสการเฉลี่ยสัปดาห์ละ 120 คน คริสตจักรศรีงามมีผู้เข้าร่วมเฉลี่ยสัปดาห์ละ 20 คน คิดเป็น 7.40% ของสมาชิกสมบูรณ์ทั้งหมด 80คนและคิดเป็น 25% ของผู้ที่มานมัสการเฉลี่ยสัปดาห์ละ 80 คน) และใช้เวลาในการศึกษาพระคัมภีร์ในระดับผู้ใหญ่ เฉลี่ยสัปดาห์ละ 15-30 นาที (คริสตจักรสืบพระพร เฉลี่ยสัปดาห์ละ 15-30 นาที มีการร้องเพลงเฉลี่ย 30-45 นาที คริสตจักรพระพรชัย เฉลี่ยสัปดาห์ละ 15 นาที และคริสตจักรศรีงามเฉลี่ยสัปดาห์ละ 15-30 นาที)

1.2) กลุ่มคริสเตียนศึกษาพระคัมภีร์ระดับเด็ก บางคริสตจักรมีชั้นเรียนเดียว บางคริสตจักรมีสองชั้นเรียน แต่ทั้งสามคริสตจักรมีเด็กเข้าร่วมไม่เกิน 70 % ของจำนวนสมาชิกสำรองที่มีอยู่

(คริสตจักรสี่พระพรมีเด็กเข้าร่วมเฉลี่ยสัปดาห์ละ 10 คน คิดเป็น 53.64 % ของสมาชิกสำรองทั้งหมด 19 คน คริสตจักรพระพรชัยมีเด็กเข้าร่วมเฉลี่ยสัปดาห์ละ 27 คน คิดเป็น 67.5 % ของสมาชิกสำรองทั้งหมด 40 คน และคริสตจักรศรีงามมีผู้เข้าร่วมเฉลี่ยสัปดาห์ละ 15 คน คิดเป็น 32.60 % ของสมาชิกสำรองทั้งหมด 46 คน) การใช้เวลาในการศึกษาเนื้อหาพระคัมภีร์ในระดับเด็กเฉลี่ยแล้วประมาณ 30-45 นาที นอกนั้นเป็นการทำกิจกรรมกลุ่ม

แม้ทั้งสามคริสตจักรมีพันธกิจการสอนคริสเตียนศึกษาทั้งในระดับผู้ใหญ่และเด็กเป็นประจำ แต่พบว่าการสอนคริสเตียนศึกษาระดับผู้ใหญ่ทั้งสามคริสตจักรไม่มีบทเรียนหรือหลักสูตรที่เป็นระบบ และไม่ได้เป็นการเรียนรู้พระคัมภีร์อย่างครอบคลุมและต่อเนื่อง ส่วนมากจะสอนตามสถานการณ์ ส่วนการสอนคริสเตียนศึกษาสำหรับเด็กนั้น ปรากฏว่ามีเพียงหนึ่งคริสตจักรเท่านั้นที่บอกว่ามีหลักสูตร แต่หลักสูตรนั้นไม่ครบและไม่ต่อเนื่องตลอดทั้งปี กลุ่มมือและบทเรียนที่คริสตจักรทั้งสามใช้ส่วนมากเป็นคู่มือและบทเรียนตามเทศกาลซึ่งผลิตโดยฝ่ายคริสเตียนศึกษาของสภาคริสตจักรฯ ซึ่งคู่มือดังกล่าวมีไม่ครบทุกเทศกาล และเป็นคู่มือเก่าที่เด็กเคยเรียนแล้ว ด้วยเหตุนี้คริสตจักรจึงใช้คู่มือเหล่านี้สอนเด็กเข้าไปซ้ำมา คริสตจักรบางแห่งจึงหันไปใช้คู่มือจากประทีปของไทยบ้าง บางคริสตจักรก็ซื้อคู่มือหรือบทเรียนจากร้านหนังสือคริสเตียนทั่วไปบ้าง โดยคู่มือเหล่านี้ผลิตโดยสำนักพิมพ์หลากหลายสังกัด ซึ่งคู่มือหรือบทเรียนบางสังกัดอาจมีความเข้าใจในด้านศาสนศาสตร์ที่แตกต่างไปจากสภาคริสตจักรฯ ก็อาจเป็นไปได้ จะเห็นได้ว่าแม้มีการสอนคริสเตียนศึกษาเด็กเป็นประจำ แต่ผู้เรียนก็ยังไม่ได้ศึกษาเรียนรู้พระคัมภีร์อย่างดี ต่อเนื่องและครอบคลุมและบางทีอาจจะมีการเรียนการสอนพระคัมภีร์ที่มีหลักศาสนศาสตร์ที่ต่างไปจากสภาคริสตจักรฯ อีกด้วย

นอกจากการศึกษาพระคัมภีร์ในเช้าวันอาทิตย์แล้ว ทั้งสามคริสตจักรก็มีการจัดกลุ่มสามัคคีธรรมขึ้นในระหว่างสัปดาห์ช่วงเวลากลางคืนด้วย และจำนวนของผู้ที่เข้าร่วมกลุ่มสามัคคีธรรมก็ยังมีจำนวนน้อยอยู่ซึ่งไม่ต่างจากการศึกษาพระคัมภีร์ตอนเช้าเลย อย่างไรก็ตามกลุ่มสามัคคีธรรมของคริสตจักรเหล่านี้ก็มีการเรียกแตกต่างกันไป เช่น กลุ่มอธิษฐาน กลุ่มอ่านและศึกษาพระคัมภีร์ กลุ่มนมัสการ ซึ่งมีทั้งของอนุชนและผู้ใหญ่ ทั้งสามคริสตจักรเห็นว่ากิจกรรมที่เกิดขึ้นในกลุ่มสามัคคีธรรมนั้นเป็นการศึกษาพระคัมภีร์ด้วยเช่นกัน แต่จากข้อมูลพบว่าการสอนส่วนมากจะสอนตามสถานการณ์ บางคริสตจักรจะมอบหมายให้ผู้ปกครองหรือมัคทายกสอน แต่การสอนนั้นแล้วแต่ว่าใครจะเลือกพระคัมภีร์ตอนไหนมาสอน และส่วนมากจะอยู่ในลักษณะการเทศนามากกว่าการสอนพระวจนะ อาจะพูดได้ว่าการเรียนรู้พระวจนะของพระเจ้าของคริสตจักรทั้งสามแห่งนี้ส่วนมากมาจากคำเทศนาเป็นหลัก และมีบางคริสตจักรมีการส่งเสริมให้สมาชิกอ่านพระคัมภีร์อย่างต่อเนื่องจนจบเล่ม ซึ่งสมาชิกก็เข้าใจว่าเป็นการศึกษาพระคัมภีร์อย่างต่อเนื่อง ทั้ง ๆ

ที่ไม่มีการสอนเลย เป็นเหตุให้สมาชิกบางคนเมื่ออ่านไปแล้วเจอบางคำที่ไม่เข้าใจ แล้วท้อใจ หรือบางคนอ่านพระคัมภีร์บางคนแล้วก็รู้สึกว่าเป็นการพิพากษาตนเอง ตนเองผิดบาปมากยิ่งขึ้น จึงทำให้รู้สึกไม่อยากอ่านพระคัมภีร์

ประเด็นหลักที่คริสตจักรทั้งสามห่วงใยก็คือ จำนวนผู้ใหญ่ที่เข้าร่วมกลุ่มศึกษาพระคัมภีร์น้อย สาเหตุที่ผู้ใหญ่มาร่วมกลุ่มคริสเตียนศึกษาในวันอาทิตย์และกลุ่มศึกษาพระคัมภีร์ในระหว่างสัปดาห์น้อย เป็นสาเหตุเดียวกับการที่สมาชิกร่วมนมัสการพระเจ้าในเช้าและบ่ายวันอาทิตย์น้อยด้วย ซึ่งทั้งสามคริสตจักรก็มีการกล่าวถึงสาเหตุที่คล้ายคลึงกันคือ เกิดจากภาระหน้าที่การทำงาน บางคนต้องทำงานเป็นกะ บางคนต้องทำงานตลอดทั้งวัน โดยออกจากบ้านไปทำงานในเมืองแต่เช้าตรู่และกลับบ้านในเวลาค่ำจึงไม่มีเวลาในการพักผ่อนและทำงานบ้าน วันอาทิตย์จึงเป็นโอกาสที่จะได้พักผ่อนและสะสางงานบ้าน บางคนต้องเรียนพิเศษในวันอาทิตย์ บางคนคิดละคร โทรทัศน์ บางคนมีทัศนคติที่บอกว่าพระเจ้าอยู่ในใจแล้วไม่จำเป็นต้องไปศึกษาพระคัมภีร์และนมัสการ บางคนมีปัญหาทางด้านสุขภาพกายและบางคนมีปัญหาสุขภาพใจกับคนในคริสตจักรและชุมชน

การแก้ไขในประเด็นนี้มีหลายแนวทางด้วยกันคือ สำหรับผู้ที่ทำงานเป็นกะหรือไม่สามารถมาเรียนพระคัมภีร์ในช่วงเวลาที่คริสตจักรกำหนดได้ คริสตจักรจะต้องจัดการเรียนการสอนเป็นกลุ่มเล็กหลายกลุ่มมากขึ้น โดยอาจจะแยกตามสายอาชีพหรือหน้าที่การงาน ด้วยเหตุนี้คริสตจักรจำเป็นต้องพัฒนาผู้สอนทั้งด้านจำนวนและวิธีการสอน ถ้าผู้ที่ไม่สามารถมาเรียนได้จริง ๆ คริสตจักรต้องใช้สื่อหรือเทคโนโลยี เช่น อินเทอร์เน็ต ส่งไปให้สมาชิกได้ศึกษาเรียนรู้ ส่วนผู้ที่มีปัญหาเรื่องสายตาหรืออ่านหนังสือไม่ได้ก็ให้มีการบันทึกเสียงและส่งหรือให้สมาชิกอิมเมจบันทึกเสียงหรือซีดีไปฟังที่บ้าน นอกจากนี้คริสตจักรต้องรณรงค์ให้เห็นว่าพระคัมภีร์เป็นคำตอบสำคัญสำหรับการดำเนินชีวิตประจำวัน โดยให้สมาชิกที่มีประสบการณ์ในเรื่องนี้เป็นพยาน ที่สำคัญก็คือ ส่งเสริมสนับสนุนให้สมาชิกแต่ละครอบครัวใช้พระคัมภีร์ฉบับศึกษาและคู่มือในการภาวนาในครอบครัว และใช้พระวาจาที่ตนเรียนรู้บ่มเพาะ ฟุ่มเฟือกและถ่ายทอดสู่ลูกหลานในบ้านให้รักพระวาจาของพระเจ้า

2) พันธกิจการประกาศพระกิตติคุณ

ทั้งสามคริสตจักรจะทำพันธกิจการประกาศพระกิตติคุณที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันในสอง ลักษณะ คือ ลักษณะแรกเป็นการประกาศพระกิตติคุณผ่านทางสายสัมพันธ์หรือครอบครัวหรือเครือญาติ เช่น สมาชิกบางคนที่มีญาติพี่น้องในครอบครัวยังไม่ได้เป็นคริสเตียนก็จะเชิญศิษยาภิบาลหรือผู้ปกครองไปเยี่ยมเยียน นมัสการและอธิษฐานเผื่อ บางคริสตจักรก็มีวิธีที่ปฏิบัติ

สืบทอดมาว่าถ้าใครที่ยังไม่ได้เป็นคริสเตียน แต่ประสงค์ที่จะแต่งงานกับสมาชิกในคริสตจักรแห่งนี้ ต้องมารับการอบรมและรับบัพติศมาเป็นคริสเตียนก่อนถึงจะแต่งงานได้ อีกลักษณะหนึ่งคือ การประกาศด้วยการตำแดงชีวิตบริการรับใช้ในงานของชุมชน แม้ว่าทั้งสองลักษณะนี้จะสร้างโอกาสให้สมาชิกได้บอกเล่าและประกาศพระกิตติคุณข่าวดีเรื่องพระเยซูคริสต์ก็ตาม แต่สมาชิกก็ไม่สามารถประกาศข่าวดีด้วยตนเองได้ สาเหตุก็เพราะสมาชิกไม่มีความเข้าใจในสาระข่าวดีหรือพระกิตติคุณเรื่องพระเยซูคริสต์ในพระกัมภีร์อย่างดี ชัดเจน ต่อเนื่องและครอบคลุม เมื่อไม่รู้และไม่เข้าใจในสาระของพระกิตติคุณข่าวดีเรื่องพระเยซูคริสต์ ก็ทำให้สมาชิกไม่กล้าประกาศ สื่อสารหรือบอกเล่าข่าวดีเรื่องพระเยซูคริสต์ให้แก่คนรอบกร้ว ในที่ทำงานและในสังคมชุมชนที่ตนอาศัยได้ แม้ว่าจะมีโอกาสก็ตาม นอกจากนี้การที่สมาชิกไม่รู้และเข้าใจพระกิตติคุณข่าวดีเรื่องพระเยซูคริสต์เป็นอย่างดีนั้น ไม่เพียงแต่จะส่งผลกระทบต่อการประกาศพระกิตติคุณเท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อชีวิตของสมาชิกเองด้วย คือเมื่อสมาชิกเผชิญปัญหาที่ยังไม่รู้ด้วยซ้ำว่าจะใช้พระวาระของพระเจ้าในข้อไหน ตอนไหน มาช่วยตัดสินใจ แก้ไขปัญหาวิกฤตชีวิตได้ ดังนั้นการที่จะสำแดงความรักเมตตา และช่วยเหลือเพื่อนรอบข้างให้พ้นวิกฤตโดยผ่านทางพระวาระจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งสำหรับสมาชิก นอกจากการไม่รู้พระกิตติคุณข่าวดีแล้ว สาเหตุอีกประการที่สมาชิกไม่สามารถประกาศพระกิตติคุณข่าวดีในชีวิตได้ก็เนื่องมาจากการที่สมาชิกไม่เคยได้รับการอบรมหรือฝึกฝน และคริสตจักรเองก็ไม่ได้มีเป้าหมายหรือแผนงานที่จะทำพันธกิจนี้อย่างจริงจัง บางคริสตจักร ไม่มีแม้แต่คณะกรรมการหรือผู้ที่รับผิดชอบที่จะทำพันธกิจนี้ หรือบางคริสตจักรแม้ว่ามีคณะกรรมการ แต่คณะกรรมการเหล่านี้ทำเพียงพันธกิจเยี่ยมเยียนหมวดคริสเตียนที่อ่อนแอในเขตอภิบาลของตนเท่านั้น และบางคริสตจักรเห็นว่าชีวิตของตนและพี่น้องในคริสตจักรยังไม่มีคุณภาพหรือคุณลักษณะชีวิตคริสเตียนที่ดีพอ ก็เลยไม่กล้าประกาศข่าวดีเรื่องพระเยซูคริสต์ให้แก่ผู้อื่น

ดังนั้นคณะกรรมการและศิษยาภิบาลจำเป็นต้องวางนโยบาย เป้าหมาย แผนงานและแนวทางในการทำพันธกิจนี้อย่างชัดเจน โดยเริ่มจากการสอนพระวาระของพระเจ้าให้แก่มวลสมาชิกได้เข้าใจถึงสาระข่าวดีเรื่องพระเยซูคริสต์ เรื่องพระมหากษัตริย์และพระมหากษัตริย์เป็นอันดับแรก หลังจากนั้นต้องฝึกฝน อบรมและพัฒนาให้สมาชิกได้เข้าใจและมั่นใจในการออกไปประกาศพระกิตติคุณกับผู้ที่ยังไม่เชื่อในพระเยซูคริสต์ พร้อมกับใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้เป็นเครื่องมือในการประกาศพระกิตติคุณควบคู่กันไปด้วย

3) พันธกิจการนมัสการพระเจ้า

แม้ว่าพันธกิจการนมัสการจะเป็นเหมือนศูนย์กลางหรือหัวใจที่เชื่อมต่อกับพันธกิจอื่น ๆ ในคริสตจักร และเป็นพันธกิจสำคัญที่คอยขับเคลื่อนชีวิตคริสตจักรทั้งสามแห่ง แต่

ดูเหมือนว่าจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมพันธกิจนี้ยังมีน้อยอยู่ ในการนมัสการภาคเช้ามีสองคริสตจักรที่จำนวนผู้เข้าร่วมเฉลี่ยแล้วไม่ถึง 50% มีเพียงคริสตจักรเดียวที่มีผู้เข้าร่วม 50% พอดี แต่ถ้าไม่นับจำนวนเด็กร็วๆ นับเฉพาะผู้ใหญ่ก็จะมีเพียง 36.66% ส่วนจำนวนผู้เข้าร่วมการนมัสการพระเจ้าในภาคบ่ายนั้น ปรากฏว่าคริสตจักรที่มีจำนวนที่เข้าร่วมสูงสุด เฉลี่ยอยู่ที่ 15.82% ซึ่งประเด็นปัญหาส่วนใหญ่ก็เป็นสาเหตุเดียวกับพันธกิจการสั่งสอนบ่มเพาะ สร้างและพัฒนาคุณลักษณะชีวิตคริสเตียน ในข้อ ก. ซึ่งแนวทางการแก้ไขเกี่ยวกับเรื่องนี้ก็นำเสนอไปแล้วข้างต้น

นอกจากจำนวนการเข้าร่วมของสมาชิกแล้ว ก็ยังมีเรื่องการนมัสการควรมีชีวิตชีวา ไม่ควรมีบรรยากาศที่เคร่งขรึม แต่ควรมีบรรยากาศแบบครอบครัว ควรมีการพัฒนาผู้นำการนมัสการและ ผู้เทศนา ควรนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการนมัสการ และเปิดโอกาสให้อุฆวนและสมาชิกรับใช้ และเป็นพยานด้วย

จากการศึกษาชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่สามเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 ทั้งสามคริสตจักร ตามวัฒนธรรม และสภาพที่เป็นจริงที่ได้รับผลกระทบจากกระแสสังคมด้านต่าง ๆ ในปัจจุบัน พบปัจจัยสำคัญ 2 ประการที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่น ดังนี้

1) คริสตจักรกำลังถูกคุกคามจากกระแสสังคมแบบวัตถุนิยมและบริโภคนิยม

จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏในบทที่ผ่านมาพบว่า สภาพวิถีชีวิต วัฒนธรรมและความ เป็นอยู่ของคริสตจักรทั้งสามแห่งกำลังแปรเปลี่ยนไปจากสังคมชนบทสู่การเป็นสังคมเมือง วิถีการ ดำรงชีวิตที่เคยมีความผูกพันเป็นที่นั่ง เป็นครอบครัว เป็นเครือญาติ มีเวลาไปมาหาสู่ ช่วยเหลือ เกื้อกูลและไม่ต้องเร่งรีบในการไปทำงานเพราะสถานที่ในการทำงานอยู่ในชุมชนนั้นกำลังเริ่ม เปลี่ยนไปเป็นวิถีชีวิตของสังคมเมือง ที่มีวิถีชีวิตแบบปัจเจก ตัวใครตัวมัน หลายคนต้องตื่นแต่เช้า และเร่งรีบไปทำงานเพราะสถานที่ทำงานอยู่ในเมือง และต้องกลับมามีบ้านด้วยความเหน็ดเหนื่อย ในเวลาที่มีค่า ไม่มีเวลาให้แก่กันและกัน ในชุมชน บางคนไม่มีเวลาให้แก่กระทั่งครอบครัว และสิ่ง สำคัญที่มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงสภาพชีวิตของคริสตจักรทั้งสาม ก็คือ กระแสของสังคมแบบ วัตถุนิยมและบริโภคนิยม ที่ตีคุณค่าความเป็นบุคคลของมนุษย์และความสุขแห่งชีวิตของมนุษย์ คือ การมีไว้ซึ่งวัตถุสิ่งของและอำนาจในการจับจ่ายใช้สอยหรือบริโภควัตถุสิ่งของได้อย่างสะดวก กระแสนี้กำลังมีอิทธิพลเข้ามาคุกคามชีวิตของคริสตจักรทั้งสามแห่ง ทศนคติและการดำรงชีวิตที่ เคยให้คุณค่าความเป็นบุคคลของมนุษย์และความสุขแห่งชีวิตตามพระวาทะของพระเจ้า(พระเจ้า คัมภีร์) คือ การมีชีวิตอยู่ด้วยกันแบบพี่น้อง แบบครอบครัว อยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความผูกพัน ด้วยการดูแลเอาใจใส่และเสริมสร้างชีวิตของกันและกัน ไม่มีการแย่งชิงแต่มีชีวิตที่มีการแบ่งปัน

ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันนั้นกำลังเริ่มแปรเปลี่ยนไป โดยจะเห็นจากการเข้าร่วมพันธกิจในกลุ่มสามัคคีธรรมต่าง ๆ ของสมาชิกคริสตจักร แม้กระทั่งพันธกิจที่ทุกคริสตจักรเห็นว่าตนเองทำได้ดีที่สุด คือ พันธกิจการนมัสการยกย่องสรรเสริญถวายเกียรติแด่พระเจ้า ซึ่งเป็นพันธกิจที่สำคัญที่สุดเพราะถือว่าพระเจ้าเป็นผู้สูงสุด เป็นผู้ที่สมควรได้รับการเคารพ ยกย่องสรรเสริญจากชีวิตคริสตชน แต่ปรากฏว่าจำนวนผู้ที่เชื่อศรัทธาที่เป็นผู้ใหญ่กลับมีจำนวนของการเข้าร่วมในพันธกิจนี้ไม่ถึงครึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสมบูรณ์ของคริสตจักรและถ้าเทียบกับจำนวนสมาชิกทั้งหมดจำนวนของผู้ที่เข้าร่วมก็ยังน้อยกว่าลงไปอีก และเมื่อมาดูพันธกิจบ่มเพาะสร้างสาวกด้วยพระวจนะซึ่งถือว่าเป็นหัวใจในการสร้างตัวตน อัตลักษณ์ เอกลักษณ์และคุณลักษณะของการเป็นคริสตชนหรือสาวกแท้ของพระเยซูคริสต์ก็ยังมีจำนวนผู้เข้าร่วมน้อยกว่าพันธกิจแรกซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจน

นอกจากนี้กระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมนั้นยังสร้างผลกระทบต่อความปลอดภัยในทรัพย์สินและชีวิตของมวลสมาชิกด้วย กล่าวคือ ปัจจุบันมีคนต่างถิ่นอพยพย้ายถิ่นมาอาศัยอยู่ในชุมชน ทำให้เกิดมีการขโมยทรัพย์สินเกิดขึ้น สมาชิกบางส่วนจึงไม่สามารถมาร่วมพันธกิจที่คริสตจักรจัดขึ้นได้ ทำให้พันธกิจดี ๆ หลายพันธกิจต้องยุติไป ผลกระทบที่มีต่อชีวิตสมาชิกในระดับอนุชน คือ การคุกคามจากยาเสพติดที่กำลังแพร่ระบาดเข้ามาสู่ชุมชน ทำให้อุณชนบางคนต้องหลุดจากวงจรชีวิตคริสตจักรไป

และอีกประเด็นหนึ่งที่ชีวิตของสมาชิกได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสังคม นั่นคือ การศึกษาเล่าเรียนของลูกหลานที่ปัจจุบันต้องเข้าไปเรียนและเช่าหอพักอยู่ในเมือง และหอพักเหล่านั้นก็ไม่มีครูดูแลเอาใจใส่และสอนพระวจนะของพระเจ้า รวมทั้งยังมีอนุชนหลายคนต้องเรียนพิเศษในวันอาทิตย์ด้วย จึงทำให้อุณชนหลายคนไม่สามารถเข้าร่วมพันธกิจกับชุมชนคริสตจักรและไม่ได้รับพุ่มพิกให้เติบโตขึ้นในทางของพระเจ้า

จะเห็นว่าอิทธิพลของกระแสสังคมแบบวัตถุนิยมและบริโภคนิยมนี้กำลังคุกคามและสร้างผลกระทบต่อชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรทั้งสามแห่งเป็นอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามชีวิตสมาชิกคริสตจักรเหล่านี้ยังคงมีสายสัมพันธ์ ความเป็นญาติพี่น้องหรือเครือญาติที่ยังคงแน่นแฟ้นอยู่ในหัวใจของแต่ละคน แม้ว่าสมาชิกส่วนใหญ่ไม่ได้เข้าร่วมพันธกิจที่คริสตจักรจัดขึ้น แต่เมื่อมีเหตุการณ์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับพี่น้องในคริสตจักรไม่ว่าจะเป็นเหตุการณ์ดีหรือร้าย ทุกคนในคริสตจักรก็ยังไปมาหาสู่ เยี่ยมเยียน หนุนใจและช่วยเหลือเกื้อกูลในชีวิตของกันและกันอยู่ สิ่งนี้เป็นจุดแข็งที่คริสตจักรทั้งสามแห่งต้องนำมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาช่องทางและแนวทางที่เหมาะสมในการนำสมาชิกให้กลับมาเข้าร่วมพันธกิจแห่งการศึกษาเรียนรู้พระวจนะของพระเจ้า เพื่อเขาจะได้รับเสริมสร้างชีวิตและมีทัศนคติในการตีคุณค่าความเป็นบุคคลของตนและความสุขในการดำเนินชีวิตตามพระวจนะของพระเจ้าอีกครั้ง พร้อมทั้งรณรงค์ให้สมาชิกทั้งในระดับครอบครัวและ

ในระดับคริสตจักรได้เห็นคุณค่าและความสำคัญของพระวจนะว่าเป็นเครื่องมือสำคัญในการดำเนินชีวิตมากยิ่งขึ้น ซึ่งถ้าสมาชิกทุกคนเห็นคุณค่าพระวจนะในชีวิตก็ย่อมจะเข้าร่วมพันธกิจนี้และจะใช้หลักการในพระวจนะในการดำเนินชีวิตเพื่อต่อสู้กับกระแสวัตถุนิยมและบริโภคนิยมที่กำลังดาโถมเข้ามาได้อย่างมั่นคง ส่วนอนุชนที่ต้องเรียนและพักอยู่ในเมือง จะต้องมีการแสวงหาแนวทางและความร่วมมือกับองค์กรที่ตนสังกัดทั้งในระดับคริสตจักรภาคและสภาคริสตจักรฯเข้ามาแก้ไขปัญหาร่วมกัน

2. คริสตจักรการขาดกระบวนการและเครื่องมือในการบ่มเพาะ สร้างชีวิตคริสตชน ให้เป็นสาวกแห่งพระเยซูคริสต์

จากการที่คริสตจักรทั้งสามแห่งนี้กำลังถูกคุกคามจากกระแสสังคมวัตถุนิยมและบริโภคนิยมจนทำให้สมาชิกส่วนใหญ่ไม่สามารถเข้าร่วมพันธกิจได้แล้ว แต่ยังมีสมาชิกอีกจำนวนหนึ่งที่มาเข้าร่วมพันธกิจอย่างสม่ำเสมอ จากข้อเท็จจริงที่ปรากฏพบว่าคริสตจักรเหล่านี้ก็ไม่มีกระบวนการและเครื่องมือที่ช่วยบ่มเพาะ สร้างชีวิตพี่น้องที่ยังคงมาร่วมพันธกิจให้เป็นสาวกแห่งพระเยซูคริสต์ได้อย่างแท้จริง จะเห็นจากกระบวนการเรียนการสอน การบ่มเพาะชีวิตสมาชิกด้วยพระวจนะของพระเจ้าของคริสตจักรทั้งสามยังไม่มีระบบที่ชัดเจน ไม่มีหลักสูตร ไม่มีการเรียนการสอนที่ครอบคลุมและต่อเนื่อง นอกจากนี้ยังพบประเด็นที่สำคัญอีกประการก็คือ คริสตจักรเหล่านี้ขาดเครื่องมือในการบ่มเพาะ เช่น คู่มือ บทเรียน คู่มือและบทเรียนที่ใช้อยู่ซึ่งผลิตโดยองค์กรที่ตนสังกัดก็เป็นคู่มือที่ผู้สอนและผู้เรียนเคยใช้แล้ว จึงมีการเรียนซ้ำกัน ไปมาหลายรอบ นอกจากนี้คู่มือและบทเรียนที่องค์กรที่ตนสังกัดผลิตมีไม่ครบถ้วนและต่อเนื่องไม่สามารถสอนและเรียนตลอดทั้งปีได้ บางคริสตจักรจึงไปซื้อบทเรียนจากองค์กรอื่นมาใช้ ซึ่งบางองค์กรอาจจะมีศาสนศาสตร์ที่ต่างจากคริสตจักรของตน ซึ่งการบ่มเพาะสมาชิกที่มีมุมมองศาสนศาสตร์ที่ต่างกันก็อาจจะสร้างปัญหาแก่คริสตจักรในอนาคต สิ่งที่คริสตจักรเหล่านี้เห็นว่าตนได้บ่มเพาะสมาชิกได้ดีที่สุด นั่นคือ การบ่มพระวจนะแก่สมาชิกของตนผ่านทางการศึกษาในการนมัสการ แต่การเทศานี้ก็ขึ้นอยู่กับผู้เทศน์ ไม่มีหัวข้อที่เชื่อมต่อกันตลอดปี เป็นการศึกษาเพื่อตอบสนองชีวิตสมาชิกตามสถานการณ์ ไม่ใช่การศึกษาเรียนรู้พระคัมภีร์ที่เป็นระบบอย่างแท้จริง นอกจากนี้คริสตจักรเหล่านี้ยังขาดการพัฒนาผู้สอน จะเห็นว่างานการบ่มเพาะสร้างสมาชิกในระดับอนุชนและผู้ใหญ่ของคริสตจักรทั้งสามนั้นเป็นความรับผิดชอบของศิษยาภิบาล หากศิษยาภิบาลมีพันธกิจด้านอื่นก็ขาดคนสอน และวิธีการสอนพร้อมทั้งสื่อการสอนของคริสตจักรบางแห่งก็ยังไม่มีการพัฒนา เหล่านี้เป็นผลกระทบที่ทำให้สมาชิกที่มีและมาคริสตจักรอยู่ ไม่อยากเข้าร่วมการบ่มเพาะชีวิตผ่านทางการศึกษาพระวจนะ สมาชิกส่วนใหญ่จึงตั้งใจและพึงพอใจเฉพาะการเข้าร่วมนมัสการและฟังคำเทศนาเท่านั้น การที่สมาชิกไม่ได้เรียนรู้พระวจนะของพระเจ้าอย่างดี เป็นระบบ ต่อเนื่องและครอบคลุมนอกจากจะ

ส่งผลต่อคุณลักษณะชีวิตของการเป็นสาวกที่แท้ของพระเยซูคริสต์แล้ว ก็ยังเป็นเหตุให้สมาชิกไม่มั่นใจและไม่กล้าประกาศพระกิตติคุณข่าวดีเรื่องพระเยซูคริสต์ด้วย

จากผลกระทบที่กล่าวมาข้างต้น คริสตจักรท้องถิ่นทั้งสามแห่งนี้ต้องแสวงหาแนวทางพัฒนาปรับปรุงกระบวนการบ่มเพาะชีวิตของสมาชิกอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมและต่อเนื่องมากยิ่งขึ้น โดยต้องมีวิสัยทัศน์(นิมิต) นโยบาย เป้าหมายและแผนงานที่ชัดเจนทั้งในด้านการพัฒนาผู้สอน พัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนพระคัมภีร์ที่ครบถ้วน ต่อเนื่อง ครอบคลุม เป็นระบบและทันสมัย ให้แก่สมาชิกคริสตจักรทุกระดับ วัยและอาชีพ ส่วนการพัฒนาเรื่องเครื่องมือในการเรียนการสอนนั้นคริสตจักรควรแสวงหาความร่วมมือกับหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านคริสเตียนศึกษาในระดับต่าง ๆ ในองค์กรที่ตนสังกัดอยู่

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 ข้อสังเกตและข้อเสนอจากการวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ประสบปัญหา 2 ประการดังนี้

1) ประเด็นคำถามในแบบสอบถามบางประเด็นมีลักษณะที่กว้างเกินไป จนทำให้ประเด็นที่ตอบไม่ชัดเจนตรงเป้า

มีประเด็นคำถามในแบบสอบถามบางข้อมีลักษณะกว้างเกินไป เช่น 2.4 คริสตจักรช่วยให้คนในคริสตจักรติดสนิทกับพระเจ้าและเรียนรู้ถึงพระประสงค์ของพระองค์ ผ่านการภาวนาใคร่ครวญ/ศึกษาพระวจนะ การอธิษฐานและประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ซึ่งข้อนี้ประชากรกลุ่มตัวอย่างบางคนตอบเพราะคริสตจักรช่วยให้ตนติดสนิทกับพระเจ้าโดยผ่านทาง การอธิษฐานเท่านั้น ไม่ใช่การติดสนิทกับพระเจ้าผ่านการภาวนาใคร่ครวญ หรือผ่านการศึกษาพระวจนะ หรือผ่านประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน ดังนั้นการเลือกตอบข้อนี้บางคนหมายถึงติดสนิทกับพระเจ้าโดยผ่านทางกิจกรรมเดียว แต่บางคนหมายถึงสองกิจกรรม หรือบางคนหมายถึงทั้งหมด

อย่างไรก็ตามการสนทนากลุ่มก็ช่วยสร้างความเข้าใจในการตอบของกลุ่มประชากรตัวอย่างมากขึ้น แต่ถ้าไม่มีการสนทนากลุ่มอาจจะมีผลความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้

แนวทางแก้ไข : หากมีการวิจัยในอนาคต ทีมวิจัยต้องมีความระมัดระวังมากในเรื่องการตั้งประเด็นคำถามที่ต้องชัดเจน เจาะจงและตรงเป้า โดยการแยกย่อยในรายละเอียดมากยิ่งขึ้น

5.2.2 ข้อเสนอเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนา

จากการศึกษาวิจัยเรื่องชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ขานเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 ทั้งสามคริสตจักร สามารถสรุปข้อเสนอสำหรับการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ขานเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 บนรากฐานพระคริสตธรรมพระคัมภีร์และคริสต์ศาสนศาสตร์ ซึ่งสามารถเป็นแนวทางสำหรับคริสตจักรขานเมืองอื่น ๆ ต่อไป ดังนี้

1) คริสตจักรขานเมืองควรใช้ความสัมพันธ์ฉันท์ญาติพี่น้องซึ่งเป็นจุดแข็งของคริสตจักร มาพัฒนาต่อยอดโดยสอดแทรกพันธกิจบ่มเพาะ ฟูมฟัก และการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตสมาชิกด้วยการสอนพระวจนะของพระเจ้าอย่างดี ครอบคลุม ต่อเนื่องและเป็นระบบผ่านทางจุดแข็งนี้มากยิ่งขึ้น

2) คริสตจักรขานเมืองควรใส่ใจในการจัดและพัฒนากิจกรรมบ้านและครอบครัว คริสเตียนมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะเสริมสร้างคนทุกวัยให้มีเข้าใจและมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในครอบครัวบนพื้นฐานพระคัมภีร์

3) คริสตจักรขานเมืองควรสร้างกลุ่มย่อยในการศึกษาพระวจนะมากยิ่งขึ้น โดยให้ครอบคลุมตามกลุ่มอาชีพ เพศ วัย ฯ รวมทั้งใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือในการสอนและสื่อสารพระวจนะ

4) คริสตจักรขานเมืองควรสร้างและพัฒนาสมาชิก(สร้างสาวก)ให้มีทักษะในการเลี้ยงดูฟูมฟักซึ่งกันและกันผ่านทางกลุ่มย่อย

5) คริสตจักรขานเมืองควรเร่งหาแนวทางที่เหมาะสมในการเสริมสร้างสมาชิกให้มีชีวิตที่สอดคล้องกับคุณลักษณะและอัตลักษณ์ของชีวิตคริสตจักรเพื่อทุกคนจะสำแดงคุณลักษณะและอัตลักษณ์นี้ในการรับใช้พระเจ้าร่วมกัน

6) คริสตจักรขานเมืองควรแสวงหาแนวทางในการปรับตัวบนพื้นฐานพระวจนะเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม การศึกษาและเศรษฐกิจ เพราะสิ่งเหล่านี้กำลังเป็นทั้งโอกาสและภาวะคุกคามคริสตจักร

7) คริสตจักรควรช่วยให้สมาชิกเห็นความสำคัญของการประกาศพระกิตติคุณของพระเยซูคริสต์ เสริมสร้างให้สมาชิกมีทักษะและความมั่นใจในการประกาศพระกิตติคุณ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการประกาศพระกิตติคุณในรูปแบบต่าง ๆ

8) คริสตจักรขานเมืองควรแสวงหาความร่วมมือกับองค์กรที่ตนสังกัดทั้งในระดับคริสตจักรภาค หรือสภาคริสตจักรในการพัฒนาหลักสูตรและคู่มือในการเรียนสอนพระคัมภีร์ที่ครบถ้วน ต่อเนื่อง ครอบคลุม เป็นระบบและทันสมัยให้แก่สมาชิกคริสตจักรทุกระดับวัย

5.2.3 ข้อเสนอเพื่อการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิจัยเรื่องชีวิตและการทำพันธกิจของคริสตจักรท้องถิ่นในเขตพื้นที่ชนเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 พบประเด็นที่น่าสนใจที่ควรมีการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคตเพื่อจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคริสตจักรท้องถิ่น ในเขตพื้นที่ชนเมืองภาคเหนือ สังกัดคริสตจักรภาคที่ 1 และคริสตจักรชนเมืองอื่น ๆ ดังนี้

- 1) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ความเข้าใจของคริสตจักรชนเมืองเกี่ยวกับอัตลักษณ์และคุณลักษณะของการเป็นสาวกแห่งพระเยซูคริสต์
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ความเข้าใจของคริสตจักรชนเมืองในการขับเคลื่อนชีวิตและพันธกิจคริสตจักร
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้สตรีคริสเตียนมีส่วนร่วมในการทำพันธกิจคริสตจักรมากกว่าบุรุษคริสเตียน
- 4) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่ทำให้ชุมชน ไม่ยอมรับคริสเตียนเป็นผู้บริหารชุมชน แม้ชุมชนจะยอมรับว่าคริสเตียนเป็นผู้ที่ภาวะผู้นำที่ดี มีคุณภาพชีวิตและบริหารงานอย่างเป็นระบบ สัตย์ซื่อและโปร่งใส
- 5) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริการรับใช้ชุมชนด้วยความทุ่มเท เสียสละและสัตย์ซื่อ ไม่สามารถประกาศหรือเป็นพยานถึงข่าวดีเรื่องพระเยซูคริสต์ได้
- 6) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่สร้างคุณค่าและสัมพันธภาพให้ครอบครัวคริสเตียนในคริสตจักรชนเมืองท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม
- 7) ควรมีการศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางและกลยุทธ์ที่เหมาะสมในการบริหารพันธกิจคริสตจักรชนเมืองท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของสังคม